

פרשת תרומה

שאל

אביך ויגידך

זמני השבת (ת"א):

כניסת השבת: 17:14

יציאת השבת: 18:11

א' אדר תשע"ב

גיליון מס' 56

שאלות על הפרשה

מאת ר' עזרא מרום

עונג שבת

1. "וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם זהב וכסף ונחושת".
2. מה רמז במילים זהב, כסף ונחושת? מדוע נכלל הזהב בתרומה?
3. שלוש פעמים כתובה המילה 'תרומה' בפתיחת הפרשה. מדוע?
4. אילו כלים במשכן נעשו במקשה אחת?
5. "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". א. מהו הקושי הלשוני? ב. מה המשמעות?
6. מה ההבדל הלשוני בצווי לעשיית הארון לעומת יתר הכלים במשכן? "ועשו ארון... ויצקת לו ארבע טבעות זהב". מה מרמזים 4 הטבעות? איזו צורה הייתה לכרובים? (רש"י)
7. "ונתת על השולחן לחם פנים". א. מה משמעות השם פנים? ב. כמה ככרות היו? ג. מה היה הנס בלחם זה?
8. איזה פתגם מפורסם נלמד מהגביעים ומה משמעותו?
9. כמה ירעות היו: א. במשכן? ב. באוהל?
10. "עורות תחשים ועצי שיטים". מהו התחש? מהיכן היו לבני ישראל עצי שיטים במדבר? (רש"י)
11. אני נמצאת על הארון במשכן. קפד זנבי תקבל מקום ישוב, קפד זנבי תקבל חלק מסכו"ם. מי אני?
12. "וזאת התרומה אשר תקחו מאיתם זהב וכסף ונחושת". א. מהו שש? ב. את מי הלבישו בגדי שש?
13. ממני נתנו תרומה. קצץ זנבי ותקבל זוחל ארסי. מי אני? למה נסמכה פרשת תרומה לפרשת משפטים?
14. "זהב וכסף ונחושת". במה שונה תרומת הכסף מיתר התרומות? מנין נלמד הכלל: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית"? (ויקרא רבה, ל"ד)
15. לפי משנה ד' בתרומות, תרומה בשיעור אחד מארבעים הינה בעין יפה. מה הרמז לכך? מידותיו של הארון חצויות ואילו מידות המזבח שלמות. מה המסר בכך?
16. לפי שקלים משנה ח', כמה כוהנים נדרשו כדי לשאת את הפרוכת? מאיזה פסוק נלמד שתלמיד חכם צריך להיות תוכו ככרו?
17. מדוע נבנה המשכן דווקא מעצי שיטים? על מה נאמרו הביטויים: א. מעשה חושב? ב. מעשה רוקס? איזה חפצים במשכן היו עשויים מ-א. כסף? ב. נחושת?
18. מה מקור הפתגם: "הרוצה להחכים יזריס, הרוצה להעשיר יצפין"?

בפרשה אלוקים מבקש, כביכול, לשכון בין בני אדם בבית משלו, בית, בו יעמדו שולחן, ארון, מנורה, מזבחות ושאר הפריטים. "בשעה שאמר הקב"ה למשה 'עשה לי משכן', התחיל משה מתמיה ואומר: כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים, והוא אומר עשה לי משכן?" (מדרש רבה). האם לא דיברו לוחות הברית בשפה שונה באסרם עשיית פסל ותמונה לאלוקים, במאבקם נגד כל ניסיון להמחשת האלוקות? תשובתו של האלוקים ברורה: "אני איני צריך, המבקשני, ימצא אותי בלב. אולם, אתם בני" עמדתם על דרישתכם".

לא האלוקים זקוק למשכן, כי אם האדם. המשכן הוא הפשרה בין האמת המוחלטת, לבין טבעו המוגבל של האדם. זהו הוויתור האלוקי לאנושי שבנו, המבקש להשביע גם את החושים במה שיזכיר לו את נוכחות האלוקים. לא די באידיאלים מופשטים ונשגבים כדי לקיים נוכחות זו בלב. אלו לעולם לא ינצחו את עגלי הזהב למיניהם. כי האדם נוטה מטבעו למוחשי. המשכן הממשי מסוגל להיות תחליף לעגל. הוא יסייע בידם בעת ההתמודדות בין הכוחות המנוגדים שבלבם. באמצעותו יקל עליהם להתקשר אל האלוקי, אל המופשט מעבר לחושים.

בנ"י דרשו משכן, והאלוקים הסכים. אולם, את תבניתו, תכניתו ושרטוטו סיפק האלוקים. "כפי שאני מצוה אתכם" לפניכם התכנית, אתם בצעו אותה – במדויק. זוהי הוראה משמעותית. היא מעניקה עומק לא ישוער וערך נצחי למשכן. בהוראה זו יצא המשכן מגבולות העשייה האנושית, בלבד והפר, אחרי בריאת העולם, לעוד מעשה יצירה של האלוקים.

בתבנית המשכן – "בתבניתם אשר אתה מראה בהר" – משתקף מבנה היקום, על אחדותו ורבגוניותו, על הגלוי והנסתר שבו, על החומרי והרוחני שביסודו. המשכן שקול כנגד מעשה בראשית ועל כך, ישנה הקבלה בין פרשיות בניית המשכן לבריאת העולם.

יקום, משכן ואדם. משולש שווה צלעות, המעורר את המחשבה ואת הדמיון, לרצות לחתור אל הסוד הפנימי. האלוקים ברא עולם לאור תכלית מסוימת ושיכן בו אדם. אדם, הבונה – במעשה מקביל ולפי אותה תכנית – משכן בתוך העולם, כדי להשכין את שכינת האלוקים בתבל.

להארות ולקבלת העלון כל יום רביעי באימייל ניתן לפנות ל: ShealAvicha@gmail.com

העלון מוקדש לעילוי נשמת יצחק בן חיה ריבקיין ז"ל יוסף חיים בן מסעודה ז"ל

מחצית השקל

בשבוע שעבר קראנו את פרשת שקלים ובה מובאת מצוות תרומת מחצית השקל. בימינו, כשבית המקדש אינו קיים, אנו נוהגים לתת "זכר למחצית השקל". את התרומה נותנים החל מ- א' אדר, שחל ביום שישי.

"שקל" הוא מטבע שערכו עשרים גרה (במדבר ג' מ"ז), מחצית השקל נקרא ג"כ "בקע" (שמות ל' י"ג). כל איש מבין עשרים ולמעלה חייב לתת מחצית השקל כופר נפשו בעת ספירת העם (שמות ל' י"ג-ט"ו). הכסף מיועד לבדק הבית ולקורבנות צבור. העולים מגלות בבל בבית השני נתנו כל אחד שלישי שקל לבדק הבית ולקורבן התמיד ולתיקון החומות והמבצרים בירושלים (נחמיה י' ל"ג-ל"ד). נראה כי בימיהם היה השקל גדול מעט, או שהיה של דרכמוני זהב ובעל ערך רב, עד כי השליש נחשב כמו מחצית השקל בימי משה. בימי הבית נעשה מחצית השקל למס שנתי, ואפילו הכוהנים שהיו פטורים

ממסים היו חייבים במחצית השקל, וכל כוהן שאינו שוקל חוטא (מנחות כ"א: מ"ו:).

ילד ותינוק שלא הגיעו למצוות, אם אביו שלם בעדו המס פעם אחת, נתחייב לשלם בעדו מדי שנה, עד שיגיע הילד לגיל שחייב לשלם (שקלים פ"א ג').

זמן שילום המס היה מיום א' אדר עד ט"ו בו. אם לא שלם - היה חייב לשלם בשנה שלאחריה כפלים. החמירו מאד בגביית השקלים, שאם עיר אחת שלחה את שקליה לירושלים ואבדו בדרך, הייתה צריכה לשקול שנית. ואם נמצא הכסף האבוד, היה גם כסף זה קודש ונשלח לירושלים (שם פ"ב, ב"מ נ"ז:).

אחר חורבן הבית לא חדלו מלשלם מס זה בכל שנה. הכסף נאסף ע"י גבאים ונשלח לארץ ישראל לתמוך בישיבות ובלומדי תורה עניים.

נהגו לתת מחצית השקל בפורים לכפר על נפשם, נגד עשרת אלפים ככר כסף שאמר המן לשקול ולהביא לגנזי המלך. באחד באדר משמיעים על השקלים ונמשך הזמן עד פורים.

למנהג האשכנזים נהגו לתת ג' חצאי מטבעות הנוהגים באותה מדינה. מנהג הספרדים לכתחילה לתת שווי של חצי שקל כסף אמיתי.

להלן נראה כמה שווה מחצית השקל ואיך מחשבים את זה.

1. רמז ל 3 מעלות בנוטני צדקה: זהב = זה הנותן בריא. כסף = כסף סכנה פודה. נחושת = נדבת חולה שיאמר תנו. כדי לכפר על חטא עגל הזהב.
2. כנגד 3 סוגי תרומות: א. לאדנים. ב. לקרבנות הציבור במזבח. ג. למשכן. המנורה והכרובים.
3. א. צ"ל ושכנתי בתוכו - בלשון יחיד. ב. בתוך כל יהודי ויהודי שורה שכינה. ב. כל הכלים כתוב: "ועשית" ואילו בארון: "ועשו". ללמדנו שלכולם יש חלק בתורה (בארון היו לוחות הברית).
4. א. לתורה אין סוף כמו לטבעת. ב. 4 טבעות כנגד 4 סוגים בלומדי התורה: בעלי משנה, מקרא הלכה ואגדה.
5. ג. כנגד 4 דרכים בלימוד התורה, ר"ת פרזס = פשט, רמז, דרש, סוד. דמות פרוץ תינוק.
6. א. יש לו פנים (תוך). ב. 12 כיורות. ג. נשאר חס במשך שבוע.
7. הפתגם = כפתור ופרח, משמעותו: יש התאמה מלאה.
8. א. 10. ב. 11.
9. חיה שנבראה לאותה שעה ויש לה הרבה גוונים.
10. יעקב צפה ברוח הקודש שיבנה המשכן ולכן נטע עצים במצרים, ובניי לקחו אותם כשיצאו ממצרים.
11. 14. כפרת, כפר, כף.
12. א. שש = פשתן. ב. פרעה הלביש את יוסף (בראשית מ"א 42).
13. נחשת, נחש.
14. כדי ללמדנו שהתרומה הרצויה לפני הקב"ה היא זו שניתנה בכסף שנרכש בצדק ובמשפט ולא מגול.
15. הכסף נתרם בסכום זהה - מחצית השקל מכל אחד לעומת הזהב והנחושת שנתרמו לפי נדבת הלב.
16. מהכתוב: "ויקחו לי תרומה" שהיה צריך לכתוב: ויתנו לי תרומה.
17. מהפסוק "ויקחו לי תרומה". לי בגמטריה = 40.
18. הארון מסמל את לומדי התורה - ללמדנו שלעולם ירגיש הלומד שהוא נמצא רק במחצית הדרך. לעומת זאת, המזבח מסמל את עבודת ה' שבה דרושה שלמות.
19. 300 כהנים.
20. מהפסוקים "ועשו ארון ... וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ".
21. כדי ללמדנו שבונים בית מקרשים של עצי סרק ולא מעצי פרי.
22. א. היריעות. ב. המסך בשער החצר.
23. א. האדנים. ב. יתדות החצר.
24. המנורה מסמלת את החכמה שהייתה בצד דרום, ואילו השולחן הוא סמל העושר שהיה בצד צפון.

מחצית השקל שווה ל 192 שעורים כסף (רמב"ם שקלים א, ג).

משקל השעורה בהלכה הוא:

א. 0.044 גרם לפי הגאונים והראשונים.

ב. 0.050 גרם לפי הגר"ח נאה ובשם החזו"א.

אם כן, מחצית השקל שווה:

א. 8.45 גרם (0.044 * 192). ב. 9.6 גרם (0.05 * 192).

משקל אונקית כסף (31.1 גרם) נכון ליום שלישי = 34.4 דולר.

ערך הדולר ליום שלישי = 3.738 ש"ח.

אם כן, שווי אונקית כסף = 128.6 ש"ח (3.738 * 34.4).

לפי זה: 1 גרם כסף = 4.134 ש"ח (128.6/31.1).

ע"פ שווי מחצית השקל לעיל:

א. 34.93 ש"ח (4.134 * 8.45).

ב. 39.68 ש"ח (4.134 * 9.6).

[לדעת הרב מרדכי אליהו זצ"ל יש להוסיף למחיר זה מע"מ]

באתר של 'מכון כת"ר לכלכלה ע"פ התורה' ניתן למצוא את ערכה של מחצית השקל וכן מחשבון לחישוב שער מטבעות חז"ל. מתוך אנציקלופדיה יהודית דעת